

PM LOVA- ansökan

”Lokal åtgärdsplan för Ranåns avrinningsområde”

Klarälvens vattenråd ansöker om ett LOVA-bidrag på 350 000 kr för framtagande av en lokal åtgärdsplan för Ranåns AVR

Syfte

Projektet syftar till att god ekologisk status ska kunna uppnås i Ranåns avrinningsområde.

Mål

Projektets mål är att i samverkan med berörda – främst Munkfors kommun, fiskevårdsområdesföreningarna, Ransbergs herrgård samt Sunne kommun - ta fram kunskap som sammanställs i en lokal åtgärdsplan för Ranån och Mansåns avrinningsområde . Åtgärdsplanen ska hantera de problem som identifieras. Planen ska skapa en gemensam bild över områdets kvalitet och problem, vilket är förutsättningen för kommande arbete. På så sätt kan syftet med god ekologisk status på sikt uppnås.

Orientering

Ranån rinner ut i Klarälven i Ransäter, söder om Munkfors. Området delas mellan Sunne kommun och Munkfors kommun, gränsen går mitt i sjön. Ransjöns FVOF sköter hela området uppströms riksväg 62, nedom denna är det Klarälven i Munkfors kommuns FVOF.

Tre vattenförekomster

Området är av vattenmyndigheten uppdelat i tre vattenförekomster, vars gränser följer SMHIs delavrinningsområden. Mansån WA77117417, Ransjön WA62552336 samt Ranån WA80496182.

Mansån är ett referensområde för att följa försurningen, här kalkas inte.

Grundvattenmagasin

Grundvattenmagasinet Ransäterhöjden WA55349034 ligger mellan Ransjön och Ransberg, Det antas ha god status, men är inte undersökt.

Behov

1. Biotopkartering behöver uppdateras med ny metodik
2. Underlag för bedömning fisk saknas i de flesta biflöden varav flera är klassade som övrigt vatten
3. Ett standardiserat nätfiske i Ransjön kan bl.a. ge svar på om fiskefaunan ändrats
4. En fiskväg vid Ransbergs herrgård bör utredas
5. Trummor och utrivna dammar bör kartläggas
6. Underlag för bedömning av vattenkemisk status i vattenförekomsterna saknas.
7. Inventering av större vattensalamander och åkergroda har aldrig tidigare gjorts
8. Det saknas en sammanställning över nuvarande reglering i vattenförekomsterna-

En sammanhållen rapport om åtgärder för att uppnå god ekologisk status är viktig för bedömning av framtida åtgärder. En ”Lokal åtgärdsplan för Ranåns avrinningsområde” syftar till detta.

Områdesbeskrivning

Området är indelat i tre ytvattenförekomster. Vid Ransberg finns en damm, vilken har lagligförklarats 2019 av Vänersborgs tingsrätt. Ingen fiskväg anlades. Ärendet gick upp i Miljööverdomstolen som fastställde tingsrättens beslut. Någon aktiv reglering sker enligt uppgift ej i systemet, men detta bör kontrolleras. En utförlig miljöbeskrivning över dammen vid Ransberg och dess omgivningar gjordes av Hushållningssällskapet år 2016 i samband med lagligförklaringen av dammen. Man hänvisade då till den biotopkartering som har gjorts år 2009 över hela vattensystemet. Biotopkartering enl. nya metoden är inte gjord.

Öring finns i Ranån, men ej dokumenterad i Mansån. Biotopvård i Ranån på sträckan från Ransjön ner till Ransberg dammen har gjorts i regi av Munkfors kommun åren 2002-2006, då även dammen vid Ransjön byggdes bort. Enl. FVOF finns inte längre några dammar i systemet utöver Ransbergsdammen. Detta bör utredas närmare, då denna information saknas i VISS som anger tre dammar.

Kalkning – Ransjön båtkalkas, i övrigt kalkas med helikopter i mindre tjärnar i Ransjöns AVR. Ingen doserare finns. Mansån är referensvatten och kalkas inte.

12 biflöden med större och mindre tjärnar/sjöar kommer in till huvudfåran. 18 sjöar och vattendrag är def som övrigt vatten, varav ett fåtal (fyra) är undersökta i olika projekt. Huruvida vandringhinder finns här är okänt, men är sannolikt.

11 små våtmarkstjärnar har identifierats av expert, såsom mycket intressanta biotoper för större vattensalamander och åkergroda. Ingen av dem är tidigare undersökt på groddjursförekomst. Dessa arter ingår i EU:s Art- och habitatdirektiv **Den större vattensalamandern** omfattas av Natura 2000-områden För **Åkergroda** finns frågetecken hur pass spridd arten egentligen är i norra halvan av länet.

Grundvattenförekomsten nedströms Ransjön ger vatten till lokala hushåll, men omfattningen och vattenkvalitet är oklar.

Områden med höga kulturvärden

I Hemsjön finns dokumenterat en kvarn. Namn som Sågtjärn och Kvarnbäcken antyder att det måste ha funnits många fler äldre sågar och kvarnar i området. Även rester av äldre dammar finns. Runt Ransjön har markerats flera boplatser sedan stenåldern. Runt Ransbergs herrgård finns ett fornlämningsområde kring bruksmiljön. Ytterligare två områden har skydd som fornlämningsområden för hammare nere vid Berget. Nedströms RV 62, vid älvens passage genom Ransäter finns flera byggnader och områden med utpekade kulturvärden. Flera kulturmärkta broar finns. Ingen undersökning av flottledsminnen har ännu dokumenterats i fornlämningsregistret. (Källa RAA)

Områden med höga naturvärden

Inga naturreservat finns i området. Biotopskydd och naturvårdsavtal finns för ravinskogarna vid Ranåns mynning i Ransäter. Ett område vid Krottjärnsberget med gammal skog har biotopskydd. Flera områden med höga naturvärden finns i vattennära områden nedströms Ransberg. Några områden är utpekade vid Ransjöns stränder och ett område – Älgstupet är utpekad vid Manån (bergsbrant med gammelskog).

”Store tall” inom Ransbergs herrgård är förklarad som naturminne.

Det finns inga våtmarker utpekade med höga naturvärden i området, men vid Ransjöns mynningsområde finns en våtmark med ”vissa naturvärden”, klass 3 på en 4 gradig skala. (Källa Länsstyrelsen planeringsportal)

Projektupplägg

Styrgruppen planeras bestå av representanter från Klarälvens vattenråd, Munkfors kommun, Klarälven inom Munkfors FVOF samt Ransjöns FVOF. Projekt planeras genomföras under 2024-2025. Redovisningen planeras ske vårvintern 2026. Projektledare från Munkfors kommun driver projektet framåt under ledning av styrgruppen. Biotopkartering, förslag på biotopvård samt elfisken köps in av expert. Det standardiserade nätfisket köps av expert, men med stort deltagande av FVOF. E_DNA-analyser och kemiska analyser görs av ackrediterade lab. Ett stort ideellt deltagande kommer att ske.

Genomförande

Preliminär planering:

- Startmöte med alla inblandade där vi går igenom projektets syfte och utredningsbehov
- Vattendragsvandring på olika delsträckor under hela projektet
- Kompetenshöjning och sammanställning tidigare kunskap sker under hela projektet
  - Historisk djupdykning i området via lokal kännedom, historiska kartor, fornlämningsregistret och annan kunskap för att få grepp om tidig vattenanvändning och kulturmiljön.
  - Sammanställning av tidigare utredningar och undersökningar
  - Sammanställa vattenrelaterade beslut som finns/har funnits i systemet.
- Biotopkartering enl. ny teknik i hela Ranån och Mansån, sker tidigt i projektet, senast hösten 2024
- E_DNA-prover tas i alla mindre tillflöden (12 st.) vid dess mynningar för att kartlägga öringsförekomst och invasiva bäckkröding i bäck. Sker tidigt i projektet, sommar 2024
- E_DNA tester i mindre tjärnar för att leta skyddsvärda groddjur, sommar 2024, budgeterat 10 st.
- E_DNA kartläggning av fiskebeståndet sker i Ransjön och några mindre sjöar, budgeterat 5 st. Sommar 2024.
- Lämpliga elfiskelokaler tas fram, budgeterat 6 st. Fisken kan lämpligen ske hösten 2025 då e_DNA analyserna kan ge vägledning.
- Standardiserat nätfiske sommaren 2025 i Ransjön: Tidigare fiske genomfördes år 2010, men FVOF säger att fiskpopulationen har ändrats. Detta finansieras delvis av kontanta medel från projektdeltagarna och med stor egeninsats för FVOF.
- Syrestatus kartläggs under sommarstagnationen 2024 i samband med att e_DNA tas i olika delar av de fem sjöarna då även vattenprov tas. Kemprov rekommenderat för naturvatten som kopplar till statusklassning näringsämnen samt analys av tungmetaller görs sedan av ackrediterat lab.
- Studier hur skogsbruket och dikning i området påverkar vattenkvalitet sker genom provtagning av TOC (totalt organisk kol), turbiditet och metaller i tre punkter längst systemet med start uppe vid Grässjön vid samma tillfällen – lämpligen samordnat med länets kalkuppföljning vid höga flöden hösten 2024.
- Vägtrummor utreds och förslag på åtgärder sammanställs. Det finns ett 30-tal i området, de flesta vid mindre biflöden. Sker under hela projektet och i dialog med vägghållaren.
- Förslag på biotopvård tas fram och kostnadsberäknas höst 2025

Slutfasen

- Öppet möte vid Ransbergs herrgård – dialog innan fastställande av den lokala åtgärdsplanen
- Den lokala åtgärdsplanen skrivs ihop, särskilt fokus läggs på förslag som förbättrar vattenkvalitet, skapande av bra lek- och uppväxtområden för öring och åtgärder för att öka konnektiviteten. Ev. förslag på skydd av mindre biotoper med skyddsvärda groddjur om sådana hittats. Den förankras hos projektdeltagarna.
- Data läggs in i nationella databaser. När ett nationellt e-DNA register är på plats förs data in där.
- Den lokala åtgärdsplanen tillsänds länsstyrelsen, projektdeltagarna och läggs ut på vattenrådets hemsida.
- En lättillgänglig informationsskrift om Ranån och dess vattenrelaterade historia tas fram som en kortversion av "Lokal åtgärdsplan för Ranåns AVR". Målgrupp för denna skrift är politiker, skolan och allmänhet.

Under hela projektiden:

- **Dialogmöten med berörda** Information om projektet sprids till berörda fastighetsägare samt andra intresserade.

Projektledarens arbetsuppgifter.

Projektledaren styr projektet framåt och håller i styrgruppsmöten. Projektledaren håller i budget och redovisar avvikelser. Projektledaren har kontakt med fiskevårdsområdesföreningarna för att byta information. Projektledaren ger information till politiker, allmänhet och alla andra berörda på det sätt som beslutats av styrgruppen. Projektledaren redovisar till länsstyrelsen – delårsrapport och slutrapport. Projektledaren är anställd av Munkfors kommun.

Efter projektets slut

Berörda kan ta ställning till framtida åtgärder som skydd av habitat, fiskvägar och behov av biotopvård. Rapporten "Lokal åtgärdsplan för Ranåns avrinningsområde" ska ge kunskap till vattenmyndighetens bedömning av systemet och även bli en del i den större åtgärdsplanen för Klarälvens avrinningsområde som vattenmyndigheten fortlöpande ser över och som revideras i varje vattencykel.

Klarälvens vattenråds långsiktiga arbete med åtgärdsplaner

Lokal åtgärdsplan för Ranåns AVR är ett av vattenrådets 16 prioriterade projekt beslutade av stämman 2023. De åtgärdsplaner vattenrådet tagit fram ingår i strategin för arbetet med förbättrad status i Klarälvens avrinningsområde.

Finansiering och budget

Totalkostnaden för projektet har beräknats till 437 500 kr varav ett bidrag på 80 % , 350 000 kr söks.

Tabell 1 Budget – en mer utförlig budget finns som bilaga

Åtgärd	Medfinansiering	Kostnader för vilka LOVA-medel söks (inkl. moms)
Sammanställning tidigare arbete, kulturhistoria mm	2 300 kr	0 kr
Biotopinventering enl. ny teknik, Ranån och Mansån	1 800 kr	55 000 kr
E_DNA tester	6 800 kr	61 000 kr
Syremätning inkl. kemanalyser	5 800 kr	20 000 kr
Elfiske 6 st. varav 1 publikt	3 300 kr	30 000 kr
Åtgärdskartering biflöden	4 400 kr	25 000 kr
Standardiserat nätfiske i Ransjön	25 600 kr	90 000 kr
Åtgärdsförslag expertunderlag	4 600 kr	35 000 kr
Rapport, sammanställning, dialog, möten	22 900 kr	34 000 kr
Projektledning adm	10 000 kr	0 kr
Totalt	87 500 kr	350 000 kr

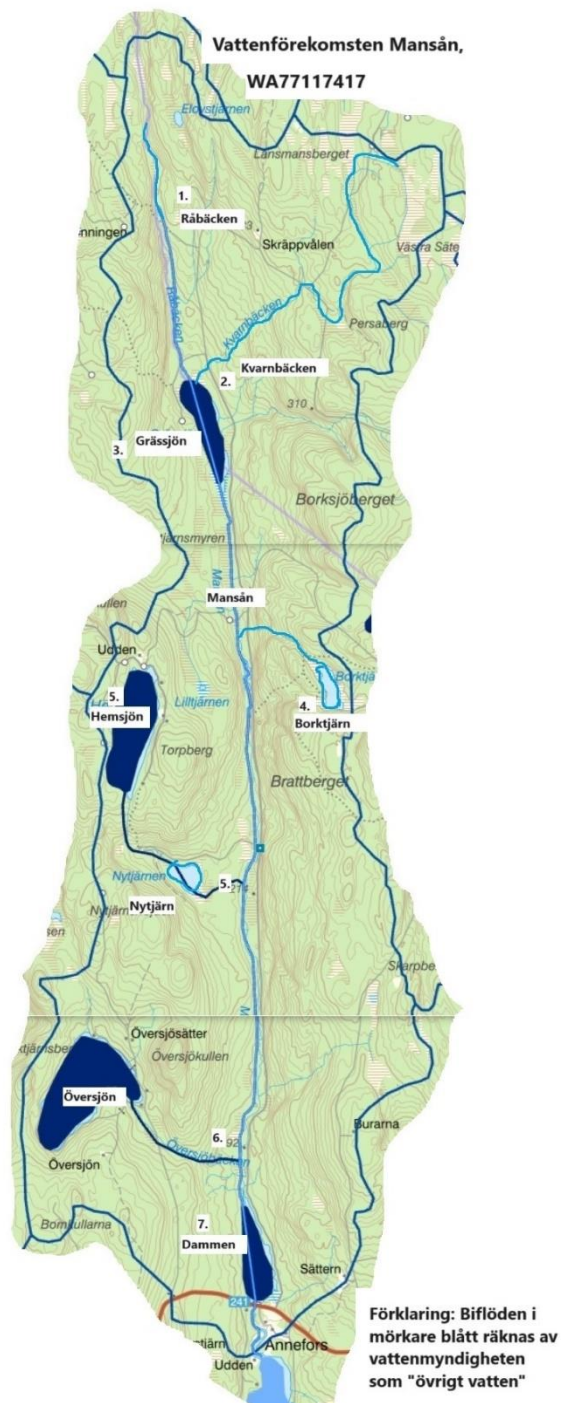
Tabell 2. Tabellen redovisar finansieringen till projektet.

Finansiering	Kostnad
LOVA bidrag 80 %	350 000 kr
Munkfors kommun arbete	29 500 kr
Klarälvens vattenråd, idell tid	18 000 kr
FVOF ideell tid	13 000 kr
Kontanta medel	27 000 kr
Summa medfinansiering	87 500 kr
% medfinansiering	20,0%

Projektbeskrivningen är förankrat i Munkfors kommun, Ransbergs stiftelse samt Ransjön och Klarälven i Munkfors kommuns FVOF och godkänd av vattenrådets styrelse via mejl. Projektet är även tillsänt Sunne kommun.

Ekshärad den 28 nov 2023, Anna Sjörs, ordf. Klarälvens vattenråd

Kartbilaga

Vattenförekomst Mansåns AVR WA77117417 med biflöden

Namn	Kommentar	Id
1-Råbäcken	Norra delen av Mansåns	Ingår i WA77117417
2-Kvarnbäcken	Kvarnrester	
3 Grässjön	Tidigare flottningsdamm	WA13132751
4 Borktjärn	Inget direkt utlopp	
5 Hemsjön samt Nyttjärn	Undersökning vattenkemi i sjöar i Hemsjöns utlopp	WA54970325 Hemsjön WA48681715 Bäcken genom Nyttjärn
6. Översjön m Översjöbäcken	Översjön ingår i omdrevsjö vattenkemi var 6:te år.- allt gott. Bedömd fisk status god efter provfiske 2007	WA79403718 Översjön WA69474347 Översjöbäcken
7. Dammen uppströms Annefors	Tidigare fanns damm här. Läget nu oklart.	WA14136681 Dammen

Tre tjärnar kan vara intressanta att undersöka:

Elofstjärn samt två namnlösa tjärnar N Översjön . Även Borktjärn kan ev. hysa större vattensalamander om den är fiskfri. Den saknar utlopp, vilket inte syns på kartan t.v.

Karta över alla småtjärnar, se sid 8.

Vattenförekomst Ransjön WA 62552336 med biflöden

Namn	Kommentar	Beteckning
8. Mörttjärnen, Svepartjärnen, Kvarntjärnen, Sveparbäcken	Ingen info i VISS 4 st. övrigt vatten	WA14254255 Mörttjärnen WA99740670 Mörtstjärnsbäcken WA71200727 Svepartjärnen WA23059219 Sveparbäcken
8a Kullbäcken	Ingen info	-
9. Gartjärnen + Gartjärnsbäcken	Ingen info i VISS	WA43805718 Gartjärnen WA12057710 Bäcken
10 Ålebybäcken med två lite större biflöden och flera tjärnar	Ålebybäcken avslutad station. Kiselalger och kem. Måttlig status förurning. Elfiskad. Står i VISS :Naturligt fisktom?	Ålebybäcken WA45256838 Igeltjärnen WA45372753 rinner åt två håll, även till Björkan
11. Piparbäcken, Björntjärnen, Sågdammen, Gädttjärnen o. Lipen	Rester av sågdamm Piparbäcken elfiske 2 lok, vart annat år ingen fisk 2018	WA28478310 Piparbäcken WA28478310 Sågdammen
12. Lomtjärnen	Potentiell vattensalamandertjärn e_DNA?	

Sju tjärnar utöver Lomtjärnen inom detta område kan kontrolleras för undersökning av groddjur med E_DNA:

Trätjärnen, Kotjärnen, Svartstjärnen, Blacktjärnen, Hörntjärnen samt två tjärnar i myrområdet Falltorpsmossen. Se sid 8.

Vattenförekomst Ranån WA 80496182 med biflöden

Inom detta område finns sex tjärnar potentiellt lämpliga för e_DNA utredning groddjur. De är: Trollögat, namnlös tjärn S om Falkberget, namnlös tjärn N om Vadtrop, Lomtjärn och Tuvtjärn

Karta på småtjärnar se sid 8.

Biflöden till Ranån

Namn	Kommentar	Beteckning
13. Lilljärn		
14 Hållerudsbäcken		
15 Aspdrågbäcken	Löper parallellt med Ranån vid Ransberg	
16 Långtjärnsbäcken		WA40094421

Karta över mindre tjärnar

Lokaler möjligen möjliga tjärnar för undersökning om förekomst av större vattensalamnder och åkergroda. De tjärnar som synes ligga utanför avgränsen på kartan ligger högt upp i våtmarker som avvattnas även till Ranåns avrinningsområden. Listan är preliminär, vi har budgeterat för 10 st e_DNA undersökningar

